

ע"פ 22590/01/14 - שריאל צביה, מטעם הסנגוריה הציבורית נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פלייליים
לפני: כב' השופט אהרן פרקש, סגן נשיא
ע"פ 22590-01-14
צביה נ' מדינת ישראל
כב' השופט משה יועד הכהן
כב' השופט משה ברעם
המערכת
שריאל צביה
ע"י ב"כ עו"ד ארז בר צבי
מטעם הסנגוריה הציבורית
נגד
המשיבה
מדינת ישראל
ע"י עו"ד ענת ארוסי - כהן
מפרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)

פסק דין

הערה: טיעוני ב"כ הצדדים בערעור זה נשמעו בפני הרכב עם כבוד השופט ראובן שמיע ז"ל ולאחר פטירתו הפתאומית הצטרף למושב כבוד השופט משה בר-עם יב"א, ופסק הדין ניתן ללא דיון נוסף בהסכמת ב"כ הצדדים.

לפנינו ערעור על הכרעת דינו של בית משפט השלום בירושלים (כב' השופטת א' זיסקינד) בת"פ 4342/09, מיום 30.9.13, לפיו הורשעה המערערת בעבירות של תקיפת שוטר, תקיפה הגורמת חבלה של ממש והפרעה לשוטר במילוי תפקידו. הרשעתה של המערערת ניתנה מבלי שהייתה מיוצגת בידי סניגור לאחר שכפרה בסמכותו של בית המשפט לשפוט אותה מטעמים אידיאולוגיים וסירבה להיות מיוצגת בידי הסניגורים שמונו לה ע"י הסניגוריה הציבורית. לאחר ההרשעה נמלכה המערערת בדעתה והסכימה לייצוג ביד סניגור ציבורי. ביום 26.11.13, במסגרת הסדר טיעון לעונש, גזר בית המשפט קמא את עונשה של המערערת למאסר על תנאי של 3 חודשים למשך 3 שנים, על כל עבירה נגד שוטרים ונגד עובדי ציבור במילוי תפקידם, וקנס כספי בסך 1,000 ₪.

במוקד הערעור שלפנינו, טענת המערערת, מפי בא כוחה מטעם הסניגוריה הציבורית עו"ד בר צבי, כי טעה בית המשפט עת בחר להרשיעה מבלי שהייתה מיוצגת ומבלי שניתן דגש ל"חובה המוגברת" המוטלת על בית המשפט הדין לפניו נאשם שאינו מיוצג, של מתן הסבר, הנחייה ושמירה על זכויות המערערת בהליך ההוכחות.

רקע

נגד המערערת הוגש כתב אישום המייחס לה עבירה של **תקיפת שוטר במילוי תפקידו** - עבירה לפי סעיף 273 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: "**החוק**"); **תקיפה הגורמת חבלה של ממש** - עבירה לפי סעיף 380 לחוק; **והפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו** - עבירה לפי סעיף 275 לחוק.

על פי עובדות כתב האישום, ביום 4.11.09, התבצע על ידי משטרת בנימין בשילוב כוחות נוספים, פינוי מבנים בלתי חוקיים ביישובי המועצה, בהם המקום רמת מגרון (להלן: "**המקום**"), לאחר שמח"ט גזרת בנימין הוציא צו שטח סגור למקום, לפיו "לא ייכנס אדם לשטח הסגור ולא ישהה בו ושאדם הנמצא בו חייב לצאת ממנו לאלתר". על פי כתב האישום, בדרכם למקום, הבחינו כוחות המשטרה כי הציר המוביל לרמת מגרון נחסם באמצעות צמיגים בוערים, גדר תיל, דוקרנים וכיוצ"ב, כשהמערערת וחברתה הקטינה ה.ש. חוסמות בגופן את הציר. המערערת סירבה להזדהות בפני השוטרים וחזרה לנסות ולחסום את הציר גם לאחר שהורחקה מהמקום על ידי המשטרה. לאחר שבשלב מסוים פונה הציר והכוחות הגיעו למקום, הבחינו שוב השוטרים במערערת ובאחרים ששהו במקום בניגוד להוראות השוטרים אשר ביקשו מהנמצאים במקום להתפנות. חרף זאת, במהלך הפינוי שהו המערערת וחברתה במבנה בלתי חוקי במקום, כשהמערערת מסרבת להתפנות וחוסמת עם חברתה את דלת הכניסה למבנה. משפרצו שוטרי היס"מ למבנה, הושלך לעברם, על ידי חברתה של המערערת, נוזל אדום מבקבוק שפגע בגופם ובבגדיהם ועל כן ניגשו השוטרים לעצור את חברתה של המערערת. בשלב זה הגיעה המערערת אל השוטרים **אריק קוגן ואלרן אלמהדואי** וניסתה למנוע מהם את מעצר חברתה בכך שתקפה, דחפה ומשכה את השוטרים, חסמה את דרכם ונגעה בהם. כשהבחינו בכך שוטרים נוספים שהיו במקום: **רענן שאמו-כהן ורפי לולו**, הם ניגשו למערערת, הודיעו לה על מעצרה, אך זו בתגובה נשכבה על הרצפה, החלה להשתולל ולהתפרע ברגליה וידיה לכל עבר, בעטה ברגליו השמאלית של השוטר **רפי לולו** וכתוצאה מכך גרמה לו לחתך מדמם. בנוסף, בכל שלבי האירוע, סירבה המערערת להזדהות.

בדיון הקראת כתב האישום, ביום 17.12.2009, ביקשה עו"ד הלנה לובושיץ, במינני מטעם הסנגוריה הציבורית, להשתחרר מייצוג בטענה כי המערערת אינה משתפת עמה פעולה ואינה מעוניינת בייצוג. בית המשפט קמא הקריא למערערת את תוכן כתב האישום והסביר לה את משמעות העדר הייצוג, אך המערערת סירבה לשתף פעולה עם ההליך, סירבה לעמוד ליד הדוכן, הודיעה כי אינה מכירה בסמכות בית המשפט לשפוט אותה, ואינה מוכנה להתנהל בהתאם להתנהלות ההליך הפלילי. בעניין זה אמרה המערערת: "**אני לא מכירה בסמכותכם לשפוט אותי כל המערכת כולה. הם לא מכירים בסמכותם של עם ישראל לשבת בכל מקום ויהודים נשלחים לגרש יהודים מארצם והם גם משקרים. אני לא מוכנה להתייחס לשאלות בית המשפט ולשאלות אם הבנתי את תוכן כתב האישום. אמרתי כבר שאינני מכירה בסמכותו של בית המשפט לשפוט אותי ואני לא פושעת**" (פרוטוקול מיום 14.12.09 עמ' 1, ש' 25- עמ' 2, ש' 2). כפי שתואר בהכרעת הדין קמא, דברי המערערת נאמרו: "**כשהיא יושבת בכיסא הצדדי ביותר בסוף האולם, למרות בקשת בית המשפט כי תיגש לדוכן לומר דבריה בבהירות, היא סירבה, המשיכה לשבת במקומה בקצה האולם, וכאשר בית המשפט פנה אליה בדברים היא פנתה לאחרים ושוחחה עמם תוך הפגנת זלזול וחוסר שיתוף פעולה ברורים בהליך המשפטי. בתגובה לשאלה האם קראה את כתב האישום, השיבה הנאשמת כי הכל שקר וכזב...**" (שם, בפסקה 2).

בית משפט קמא ראה באמירתה זו של המערערת, כפירה בכתב האישום ועל כן נקבע התיק להוכחות. לדיון שנקבע ליום 24.10.10 לא התייצבה המערערת ולפיכך הוצא צו התליית הליכים וצו מעצר כללי. ביום 18.1.2011 הובאה המערערת בפני בית משפט קמא לאחר שטענה כי לא ידעה על מועד הדיון ושוחררה בהסכמה בתנאי הפקדה וערבויות. יצוין, כי המערערת לא עמדה בתנאי ההפקדה וביום 20.1.11 הורה בית המשפט קמא על מעצרה עד תום ההליכים נגדה, כאשר המערערת תוכל להשתחרר במידה ותעמוד בתנאים שנקבעו.

ביום 24.1.14 מינה בשנית בית המשפט את הסנגוריה הציבורית לייצג את המערערת. אולם, בפתח הדיון שהתקיים ביום

17.3.14 הצהירה עו"ד לימור סלומון, שמונתה למערערת מטעם הסניגוריה, כי היא מבקשת להשתחרר מהייצוג, מאחר שהמערערת אינה מעוניינת בייצוג ואינה משתפת עמה פעולה. הסניגור הציבורי המחוזי, עו"ד דורי פינטו, שנכח אף הוא בדיון, ביקש לכבד את רצונה של המערערת לנהל את הגנתה בעצמה ולשחרר את הסניגוריה מייצוגה. בית המשפט הבהיר למערערת פעם נוספת, כי בכוונת המאשימה לעתור לעונש מאסר בתיק וכדאי שתהיה מיוצגת. אולם לאחר שהמערערת שבה והכריזה כי אין לה כוונה לקחת חלק בהליך המשפטי, שוחררה הסניגוריה מייצוג בשנית והחלה שמיעת עדי התביעה.

במהלך הדיון, העידו מטעם התביעה שמונה עדים בהם השוטרים: רפי אלבז אשר גבה את הודעת המערערת, השוטר דודו כהן ששימש כצלם האירועים במהלך הפינוי, רס"מ יורם יובל ששימש כאחראי מעקב טכני בתחנה, רפ"ק ברק ערוסי, ששימש מפקד הכוח במקום, המפקח משה חדד, ששימש כמפקד צוות היס"מ במבצע, השוטר אלירן אלמהדואי מצוות היס"מ שסייע בפינוי, השוטר אריק קוגן והשוטר רפי לולו אשר כאמור נפגע ברגלו במהלך הפינוי. המערערת מאידך לא הציגה גרסה שונה לאירועים וסירבה לחקור נגדית את עדי התביעה ואמרה:

"אני כבר אמרתי קודם את עמדותי. אני שותקת ולא עונה לעדים ואני לא מוכנה להשתתף במשחק הזה ואמרתי מראש שאני לא מוכנה להשתתף בכל ההליך הזה אבל זה לא אומר ... כל מה שהם אומרים זה שקר, אבל אני מוכנה להיכנס איתם לדיון בפרטים. אין פלא שמי שהולך נגד התורה והורס חלקים מארץ ישראל גם משקר" (פרוטוקול 17.3.11, עמ' 15, ש' 5-9).

בית המשפט קמא סקר בהכרעת הדין בהרחבה את המאמצים שנעשו לשכנע את המערערת להסכים לייצוג ואת ההסברים שניתנו לה בכל שלב של ההליך לגבי זכויותיה. בעניין טענת המערערת לגבי חוסר סמכותו לשפוט אותה קבע, כי לבית המשפט מסורה על פי דיני העונשין וחוק סדר הדין הפלילי סמכות עניינית וסמכות מקומית לשפוט אותה, וכי **"סירובה לשתף פעולה עם ההליך המשפטי אינו נימוק להעדר או השמטת סמכות בית המשפט לקיים את ההליך"** (שם בפסקה 9).

לאחר שנשמעו עדויות עדי התביעה והוצגו ראיות התביעה, בהן תמונות וסרט וידאו שצולם במקום, קבע בית המשפט קמא, כי הראיות שהוצגו מבססות תשתית ראייתית מוצקה באשר למיוחס למערערת בכתב האישום. בית המשפט הסתמך בקביעתו על עדויות השוטרים אשר תיארו את שלבי האירוע מתחילתו ועד סופו, בהם את החסימה שביצעה המערערת יחד עם חברתה בניסיון למנוע מהכוחות להגיע למקום, את ניסיונותיה להפריע למהלך הפינוי, תוך שהיא נסגרת בתוך מבנה ובהמשך תוקפת את השוטרים שנכנסו למבנה, בניסיונם לעצור את חברתה, דוחפת אותם ובהמשך נשכבת על הרצפה ובוטטת ברגליה, בין היתר ברגלו של השוטר רפאל לולו שנחבל בשל כך. לעניין זה, ציין בית המשפט קמא את התמונות שהוצגו על ידי המאשימה ובהם תמונת החבלה ותמונות המערערת לאחר שנעצרה. עוד הסתמך בית המשפט קמא על סרט הצילום בו מתועדת המערערת בתחילת האירוע, חוסמת את ציר התנועה ואחר כך מובלת על ידי השוטרים החוצה מהמבנה בו התנגדה לפינויה לאחר שהשתוללה ותקפה שוטר (שם, עמ' 11 להכרעת הדין).

בית המשפט קמא קבע כי עדות השוטרים הייתה עקבית ואמינה, כי השוטרים תיארו את התנהגות המערערת באופן קוהרנטי ועקבי, כאשר מנגד, בהתנהגות המשיבה אשר שתקה בחקירתה במשטרה, ניתן לראות חיזוק לגרסת

המאשימה. בית המשפט ציין בהקשר זה כי המערערת לא סיפקה גרסה משלה לאירועים, בחרה במפגיע שלא להעיד וטענותיה כי גרסאות השוטרים שקריות נאמרו בעלמא ובלי ניסיון של ממש לקעקע את גרסתם. סירובה להעיד, קבע בית המשפט קמא, מהווה סיוע לראיות התביעה. לאור האמור הרשיע בית המשפט קמא את המערערת במיוחס לה בכתב האישום, בעבירות של תקיפת שוטר, תקיפה הגורמת חבלה של ממש והפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו.

טענות ב"כ המערערת

לטענת ב"כ המערערת, זו שינתה אורחות חייה וכיום מצרה על השתלשלות האירועים בתיק. לטענתו, בשל העובדה שהמערערת לא הייתה מיוצגת בהליך קמא - על אף שאינו חולק כי למערערת יד בכך, היה על בית המשפט במסגרת "חובתו המוגברת", לסייע למערערת בניהול ההליך, לרבות על ידי חקירת עדי התביעה ולמצער במקום בו עלו סתירות בעדויותיהם. בהקשר זה טוען ב"כ המערערת, כי במקרים בהם הנאשם אינו משתף פעולה ואינו מיוצג, מתחזקת חובתו של בית המשפט לבחון "טענות הגנה חלופיות" עבור הנאשם, אף אם זה בחר שלא להעלותן כלל. לטענתו, עיון בפרוטוקול הדיון מעלה כי בית המשפט לא שאל את עדי התביעה שאלות להגנת המערערת - שאלות שלטעמו היה בכוח להסיר ספק ועננה של "משפט תובע" במקרה דנן.

לטענת ב"כ המערערת, הראיות שהוצגו והעדויות שנשמעו, אינן מוכיחות כלל ולמצער מעבר לספק סביר שתיים מהעבירות בהם הורשעה: **עבירת תקיפת שוטר ועבירת גרימת חבלה חמורה**. לטענת ב"כ המערערת, בגרסאות השוטרים אשר השתתפו באירוע המעצר בו תקפה לכאורה המערערת את השוטרים קיימות מספר סתירות. כך למשל, בעוד השוטר אלירן אלמהודאי ציין כי נכנס לחדר בו שהתה המערערת לבדו, טען השוטר משה חדד כי נכנס לחדר בו התבצרה המערערת יחד עם השוטר אלירן. בנוסף נטען, כי על אף שבעדותו של מפקד המבצע רפ"ק ברק ערוסי נטען, כי המערערת קפצה על הכוח ותקפה את השוטרים, תוך שהיא דוחפת ומכה אותם, מעדותם של השוטרים אלמהודאי וחדד מתקבלת תמונה שונה: בעדותו של השוטר אלמהודאי לא מוזכרת כלל התקיפה ובעדותו של השוטר חדד נאמר רק כי המערערת "ניסתה לקפוץ על השוטרים, אך הדפנו אותה". עוד נטען, כי השוטר שביצע את מעצרה של המערערת בפועל לא התייצב לדיון בשל מחלה, ובית המשפט קמא בחר שלא להורות על דחיית הדיון לצורך שמיעת עדותו, עדות אשר יכולה הייתה להבהיר את השאלות שבמחלוקת. לטענת ב"כ המערערת, על בית המשפט היה לפעול במסגרת חובתו המוגברת ולעמת את עדי התביעה עם סתירות אלה, במיוחד כאשר העד היחיד המציין את החבלה הוא אותו עד שנחבל, השוטר רפי בן לולו. עוד נטען, כי עדותו של השוטר אריק קוגן, אשר נזכרה בהכרעת הדין, התייחסה לחברתה הקטינה של המערערת ולא אליה. בנוסף, טוען ב"כ המערערת, כי לאור העובדה שאירוע האלימות המתואר בכתב האישום לא תועד בסרט הצילום, היה מקום כי בית המשפט יפנה שאלה בעניין זה לעד דודו כהן, שצילם חלקים מן האירוע, ואשר יכול היה להסביר מדוע לא נמצא תיעוד מצולם לאירוע האלים.

המערערת עצמה ביקשה את רשות הדיבור וטענה בפנינו, כי: **"אופן ההתנהגות של לפני 4 שנים והאופן הזה זה עניין של פרקטיקה, זה שלא דיברתי ולא הסכמתי לעו"ד זה קיים, אבל יחד עם זה להשתמש בזה ולהרשיע אותי בתקיפת שוטר זה משהו שלא היה ולא נברא"**.

טענות ב"כ המשיבה

המשיבה סבורה, כי לא נמצאו סתירות של ממש בעדויות השוטרים. לטענת ב"כ המשיבה, אין מקום להרחבת "החובה

המוגברת" המוטלת על בית המשפט הדין בעניינו של נאשם שאינו מיוצג ואין לצפות שייטול לידיו את תפקיד סגורו של הנאשם, במיוחד כשאין יודע מהו קו ההגנה של הנאשם. לטענת המשיבה, אין מדובר בנאשם שההליכים זרים לו, שכן המערער ניהלה הליכים קודמים וגם בהם העלתה את טענת חוסר סמכותו של בית המשפט כלפיה. על כן סבורה המשיבה כי יש לדחות את הערעור.

המסגרת הנורמטיבית

כאשר מתייצב נאשם לדיון בהליך פלילי ואין הוא מיוצג על ידי עו"ד (בין שמדובר בנסיבות בהן הנאשם סירב לשתף פעולה עם סגורו הממונה, ובין שמדובר בנסיבות אחרות, בהן לא זכאי הנאשם לייצוג מטעם הסניגוריה הציבורית), נושא בית-המשפט ב"חובה מוגברת" של "מתן הסבר, הנחיה ושמירה על זכויות כלפי אותו נאשם" (י' קדמי, **על סדר הדין בפלילים**, מהדורה משולבת ומעודכנת, תשנ"ח-1998, חלק שני (ספר ראשון), עמוד 688) (להלן: "**קדמי**"); ע"פ (י-ם) 1362/99 **רפאלי נ' מדינת ישראל** (13.12.1999) (להלן: "**עניין רפאלי**)). זאת בנוסף על החובה ה"רגילה" הקיימת כלפי כל נאשם - מיוצג או שאינו מיוצג - לפי הוראות סעיף 145 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן: "**חוק סדר הדין הפלילי**"), שלפיה "**במהלך המשפט יסביר בית-המשפט לנאשם, אם ראה צורך בכך, אם הזכויות הנתונות לו להגנתו**". לצד חובה, מוטל על בית המשפט לשפוט בעניין באופן אובייקטיבי וללא כל פניות: "**...לנאשם אשר אינו מיוצג על-ידי עורך-דין אינן זכויות עדיפות על כל מתדיין, אך מקובל הוא על השופטים להדריך נאשם כזה על-מנת שיתמצא בסבך סדרי הדין**". (ראה לעניין זה ע"פ 11/76 **בן שלמה נ' מדינת ישראל**, 831 (28.6.1976)).

בפסיקה ובספרות, הוצעו דרכים מספר לביטוי החובה המוגברת דלעיל. בין היתר נקבע כי ההסבר שאותו נותן בית-המשפט לנאשם יהיה ממשי, ענייני ויעיל, תוך הדגשת הסיכונים שעל הנאשם להציב לנגד עיניו כאשר הוא נדרש לקבל החלטה בעקבות ההסבר (ראה **קדמי** לעיל, שם, בעמ' 488); עניין **רפאלי** לעיל, בעמ' 719). עוד נקבע, כי ראוי שבמהלך חקירת העדים "ינחה" בית המשפט את הנאשם ויסייע בידו, תוך הקפדה על שמירת זכויותיו הדיוניות, ועוד יקפיד שהתביעה לא תחרוג ממסגרת המותר והראוי לה על פי דין (**קדמי** לעיל, 488; ע"פ (י-ם) 1493/99 **פלוגי נ' מדינת ישראל**, (31.01.2000) בעמ' 4).

יודגש, כי אין בקיומו של פגם פלוגי, בכדי להביא למסקנה כי הופרה "חובתו המוגברת" של בית המשפט כלפי נאשם שאינו מיוצג, ובסופו של יום, ניצבת שאלת עיוות-הדין - האם יש בהצטברותם של הפגמים דלעיל לגרום למערער עיוות-דין כלשהו (ע"פ 307/72 **עמיאל נ' מדינת ישראל**, פ"ד כח(1), 632 (1974); ע"פ 866/95 **סוסן נ' מדינת ישראל**, פ"ד נ(1) 793, בעמ' 805 (1989); עניין **רפאלי** לעיל, בעמ' 719).

באשר לפרשנותו של המונח "עיוות דין" נקבע, בהקשרו של סעיף 215 לחסד"פ, המתיר לערכאת הערעור לדחות ערעור אף אם קיבלה טענה שנטענה, כי מדובר במבחן אובייקטיבי, "**הבוחן האם קיים חשש סביר כי הפגיעה בזכויות הנאשם השפיעה על שיקול הדעת השיפוטי במובן זה שעקב הפגם גדלה הסבירות להרשעת-שווא** (ראו: מ"ח 7929/96 **כוזלי נ' מדינת ישראל**, פ"ד נג(1) 529, 563 (1999); ע"פ 1253/05 **פלוגי נ' מדינת ישראל** (לא פורסם, 2.3.2006)). למעשה מדובר ב"מבחן הסתברותי-תוצאתי הבוחן את היחס בין הפגם לבין אפשרות של שינוי בתוצאת המשפט" (ראו: ע"פ 5889/01 **נחום נ' מדינת ישראל** (לא פורסם, 2.2.2005)).

ע"פ 3468/07 חנוך עצמון נ' מדינת ישראל (14.7.2010) (להלן - "עניין עצמון").

ומן הכלל אל הפרט

בנסיבות המקרה שלפנינו, התרשמנו כי בית-המשפט קמא נקט את מכלול צעדי ההסבר וההנחיה הנדרשים ממנו עת נאשם בלתי מיוצג מתייצב לפניו, ועל אף שייתכן כי במקרים מסוימים במהלך חקירת העדים, ראוי היה לנקוט בגישה פעילה יותר מטעם בית המשפט, אין הדבר עולה לכדי עיוות דין המעורר חשש להרשעת שווא, או מקים אפשרות ממשית שמעורבות פעילה יותר מצידו הייתה מובילה בנסיבות המקרה הנדון לשינוי תוצאת המשפט. המערערת סירבה פעם אחר פעם לשתף פעולה עם ההליך המשפטי ומיאנה לקבל כל סוג של ייצוג, למרות פניות חוזרות ונשנות מצד בית המשפט. מנגד, הרשעתה של המערערת בעבירת התקיפה, התבססה על עדויות השוטרים במקום, בהם עדותו של רפ"ק ברק ערוסי לפיה:

"היא (המערערת - מ"ה) התנגדה למעצר בצורה של דחיפות, בעיטות, כל דבר אפשרי שלא לאפשר את המעצר... הנאשמת ראתה שאנו מבצעים מעצר לחברה והתחילה לרוץ לעבר השוטרים מהשטח, התחילה לדחוף, להכות כדי להגיע לחברה שלה, לשחרר אותה. היינו 4 סביב החברה. היא דחפה והכתה. ממש קפצה עלינו במטרה להגיע לחברה שלה ולשחרר אותה ולהפריע במעצר..." (עמ' 8 לפרוטוקול 17.3.14, ש' 22-27).

עדותו של רפ"ק ברק ערוסי והרשעתה של המערערת בעבירת התקיפה נסמכה גם על עדותו של השוטר רפאל לולו אשר העיד כי המערערת: **"נשכבה על הרצפה, ממש בועטת לכל עבר עם הרגליים ולהשתולל. אני ניסיתי לגשת ואחת מהבעיטות שלה לכל עבר, אני נפגעתי, היא פגעה בי ברגלה הימנית, נפגעתי ברגלי השמאלית, זה פגע בי באזור השוק ונגרם לי חתך ודימום..."** (שם, עמ' 14, ש' 4-6). בנוסף העד זיהה את תמונתו ואת תמונות הפגיעה ברגלו בין התמונות שצולמו באירוע ואשר הוצגו לו (ת/7, ת/8, ת/9). כנאמר כי זיהה את המערערת במסגרת כתיבת דו"ח המעצר מיום 4.11.2009 (ת/16). לעדויות אלה, אשר נקבעו כעקביות ומהימנות על ידי בית המשפט קמא, נוספה שתיקתה של המערערת בחקירתה, אשר מהווה חילוץ לגרסת המשיבה וסירובה להעיד בבית המשפט ולהציג את קווי הגנתה אשר נקבע כסיוע לראיות התביעה (הכרעת הדין, פסקה 25).

לטענת ב"כ המערערת, עדותו של רפ"ק ערוסי, לפיה המערערת תקפה את השוטרים נסתרה על ידי עדותם של השוטרים אלמהדואי ומשה חדד, אשר לא ציינו הפעלת אלימות ממשית מצד המערערת כלפיהם.

מקריאת עדות השוטרים אלמהדואי וחדד, ניתן ללמוד, כי אלו באו במגע עם המערערת רק במהלך ניסיונה להפריע למעצר חברתה, בעוד הרשעתה של המערערת בעבירת התקיפה התבססה בעיקר על הפעלת האלימות מצדה בזמן מעצרה היא, כאשר בעטה ברגלו של השוטר רפאל לולו, בזמן שהשוטרים אלמהדואי וחדד לא נכחו במקום. בעניין זה

העיד אלמהדואי כי: " ביקשתי סיוע לביצוע המעצר (של החברה - י.מ.ה), נכנס משה חדד, שהוא מפקד הצוות שהיה בפתח הבית, אחז אותה בידה השמאלית וסייע לי להוביל אותה אל מחוץ למבנה. מחוץ למבנה החליף את משה השוטר אריק קוגן וזה בגלל שמשה הוא מפקד הצוות". (פרוטוקול 17.3.14, עמ' 12, ש' 12-15)

זאת ניתן ללמוד גם מעדותו של העד רפאל לולו:

"אציין כי קודם כשרענן ניגש אליה ואמר לה שהיא עצורה על הכשלת שוטר, בתקיפה שלה של משה ואליין שהיא ניסתה להוציא להם את הידיים מהבחורה הראשונה ששפכה עלינו את הנוזל... הנאשמת הייתה עצורה על הכשלת שוטר, ולאחר מכן שכבר אזקנו אותה, נוספה לה התקיפה והבעיטה שקיבלתי ברגל." (שם, עמ' 14, ש' 8-11).

אין צורך לומר, כי אין בעובדה שהשוטרים חדד, אלמהדואי וקוגן לא נכחו בזירת האירוע שעה שהמבקשת בעטה ברגל של השוטר רפאל לולו, בכדי להעמיד את עדותם כ"סותרת" את עדותו, הגם שאין בה להוסיף לה או לחזקה.

יחד עם זאת, וכפי שהבהרנו לעיל, די בתשתית הראייתית אשר עמדה בפני בית המשפט קמא, בכדי להרשיע את המערערת בעבירות בהן הורשעה, בין היתר בהסתמך על עדויותיהם של השוטרים ערוסי ולולו, התמונות שהוצגו, הראיות בדבר זיהויה של המערערת בזירת העבירה והתנהגותה שם וכן בהינתן שתיקתה של המערערת בחקירתה במשטרה ובבית המשפט. (לעניין ההשלכות הראייתיות של שתיקת נאשם בבית המשפט, כאשר מצטברות נגדו ראיות לכאורה המחייבות תגובה והסבר, ראו בעניין עצמון, בפסקה 13 לחוות דעתו של כב' השופט ח' מלצר). מכל מקום, אין בפגמים שהועלו על ידי המערערת בכדי להצביע על עיוות דין שנגרם לה. כאמור, ייתכן שהיה מקום כי בית המשפט ינקוט עמדה "אקטיבית יותר" ויפנה שאלות נוספות לעדים. כך למשל, ניתן היה להפנות שאלה לצלם המשטרה, העד דודו כהן, שצילם חלקים מן האירוע, ולברר מדוע דווקא אירוע האלימות המתואר בכתב האישום לא זכה לתיעוד במצלמה המשטרתית, אולם שיקול הדעת במקרים מסוג זה, נתון בידי הערכאה הדיונית, אשר בפניה הוצגו מכלול הראיות ובהם גם סרט הצילום. לעניין זה נקבע, כי **"במקרים מסויימים, מן הראוי שבית המשפט יעזור לנאשם שאינו מיוצג על ידי חקירת עדים, אולם אין זה חוק בל יעבור"** - במיוחד במקום בו הנאשם הסתפק בהכחשה כללית ולא הציג כל טענת הגנה של ממש אשר יש בה לבסס חקירת עדים (ראו והשוו: ע"פ 259/59 עוד חמיד נ' מדינת ישראל (23.02.1960)).

פגם נוסף לו טען ב"כ המערערת הינו בכך שעד התביעה נוסף, אשר היה עד למעצרה של המערערת, לא התייצב לדיון ההוכחות בשל מחלה. לטענתו, היה על בית המשפט קמא להורות על דחיית הדיון לצורך שמיעת עדותו. גם בטענה זו לא מצאנו ממש. עיון בפרוטוקול הדיון מיום 17.3.11 מלמד כי בפתח הדיון הודיעה ב"כ המאשימה, כי הינה מוותרת על עדי התביעה 4 ו-9. בנוסף הודיעה ב"כ המאשימה כי עד תביעה מס' 5 לא יתייצב בשל מחלה. ב"כ המאשימה הודיעה כי במידה ויתקבל אישור מחלה תבקש הזמנתו לדיון הבא. אולם עיון בתיק בית המשפט קמא מלמד כי בסופו של יום לא נתקבלה כל בקשה בעניין זה. שיקול הדעת בבחירת עדי התביעה, נתון בידה של המאשימה, אשר בחרה במקרה זה שלא לזמן את העד לדיון הוכחות נוסף. גם בכך אין כדי לגרום עיוות דין למערערת, ואין לצפות מבית המשפט - אף לא במסגרת "חובתו המוגברת" - ליזום דיוני הוכחות נוספים או לפעול לזמן עדי תביעה אשר התביעה בחרה לוותר על

עדותם, במיוחד כאשר איננו יודעים מהו קו ההגנה של הנאשם.

סיכומי של דבר, בענייננו, לא התרשמנו כי במכלול הנסיבות נפגעה הגנתה של המערערת, עד כדי גרימת עיוות דין המצדיק את התערבותה של ערכאת הערעור והחזרת עניינה לערכאה הדיונית לדיון מחדש. בנוסף יש לזכור כי ערעור זה עניינו, בין היתר, בממצאיו העובדתיים של בית-המשפט קמא, ובאמון שנתן בעדויות השוטרים. הכלל הוא שאין דרכה של ערכאת הערעור להתערב בממצאים מסוג זה של הערכאה הדיונית אלא במקרים חריגים ויוצאים מן הכלל (ראו: ע"א 445/82 חן נ' שטרית, פ"ד לט(2), 617 (1985); ע"א 359/84 חממי נ' עוקש, פ"ד מא(4), 19, 22 (1987); ע"פ 605/87 המאוזכר בע"א 188/89 עזאיה נ' המועצה המקומית דבוריה, פ"ד מז(1), 661 עמ' 664-663 (1993)).

גם הטענה בדבר שינוי הלבבות שעברה המערערת לאחר מתן הכרעת הדין, שנומקה בכך שהמערערת עברת שינוי בחייה במהלך תקופת המשפט, נישאה בשעה טובה והחלה לעבוד בתור מדריכה וכיום מכירה בסמכות בית המשפט ומעוניינת בייצוג, אין בה כדי להצדיק את ביטול הכרעת הדין והשבת הדיון לבית המשפט קמא. המערערת בהיותה קטינה הייתה מעורבת באירועים דומים שהיו כרוכים גם בתקיפת שוטרים על רקע פינוי יישובים בגינם. במקרה אחד כפרה בסמכות בית המשפט, לא שיתפה פעולה עם הסניגור ועם ההליך, הורשעה לאחר ניהול הוכחות ונגזר דינה ללא ייצוג (ת"פ נוער (כ"ס) 716/05 מיום 18.1.05). אולם במקרה נוסף, מאוחר יותר, יוצגה בידי הסניגוריה הציבורית ולא נרשם כי כפרה בסמכותו של בית המשפט - ת"פ נוער (י-ם) 819/004 מיום 1.2.06. מכל מקום, בתיק מושא הערעור נעברו העבירות ע"י המערערת בהיותה בגירה ובמעמד זה הועמדה לדין. המערערת, שאין זה מפגשה הראשון עם מערכת המשפט, הייתה מודעת היטב לזכויותיה כנאשמת ולסיכונים שהיא נוטלת עקב הגישה שנקטה. אף על פי כן בחרה באופן מודע שלא ליטול חלק בהליך המשפטי וסירבה לשותף פעולה עם הסניגוריות שמונו לייצגה. שינוי העמדה מצדה כיום, לכשעצמו, אינו יכול להצדיק את ביטול הכרעת הדין המרשיעה וניהול ההליך מחדש. הליך משפטי איננו בגדר "תוכנית כבקשתך", שבה ברצונו של נאשם יכפור בסמכות בית המשפט מסיבה זו או אחרת, יסרב לייצוג, ימתין לתוצאת ההליך ומשזו לא תהיה לטעמו, ישנה את גישתו ויבקש לנהל מחדש. התרת הרסן בעניין זה יש בה כדי לחתור תחת יסודות מערכת המשפט ולפתוח פתח להתדיינות בלתי נגמרת בכל הליך, תוך פגיעה קשה באינטרס הציבורי וזאת אין לקבל.

התוצאה היא כי הערעור נדחה.

המזכירות תשלח העתקים לבאי כוח הצדדים.

ניתן היום, י"ב תשרי תשע"ה, 06 אוקטובר 2014, בהעדר הצדדים.

משה בר-עם, שופט

משה יועד הכהן,
שופט

אהרון פרקש, סגן נשיא
[אב"ד]